

КӨДЭЭГЕ АМЫДЫРАЛ ХАНДЫРЫЛГАЗЫ

СЭПТ-ТН-ийн ХХИИ сүлд-дэн 1970 чыда чонга амь-дырал хандырылга дуаааи чедириний хемчээли 2,5 катап, а көдээ черлөгө 3 катап көүдөдир сорууганы салган. Бистин республиканы амьдырал хандырылга ажыл-дакчылары партианын шийт-пирлерин амьдыралга боттан-дырар дээш чугула хемчег-лерин ап чорудуу турар. 1970 чыда республиканын чурттакчы чонунга амьдырал хандырылга дуаааи чедир-ин 3,5 катап, а көдээ чер-лөгө 5,1 катап көүдөдир кордунген.

Совет кижилерин матери-алдыг чаагай чорун улам бе-дир талаа-биле коммунист-тик партианын болгаш Совет чааактын доктаамал салгыс са-лышкынның ачызында сөөлү чыдарга бистин рес-публиканын көдээ суурларын-да ажыл-ишчилеринин амь-дырал хандырылгазын экин-дер талаа-биле алаан ажил-дары кылган. Амьдырал хандырылга бугуругелеринин материал-техниктиг баазааи тургустунган. 1965 чылдан өгөлөп мурунда хандырылга бугуругелери шүүт турбаан. Эрин, Овур, Бай-Тайга райо-нарнда амьдырал хандырылга комбинаттары туткаш, ажылдагы киирген. Сары-Сеп, Бай-Хаа, Самагалдай суурлары Шааан-Арыг хоорайда амьдырал хандырыл-га комбинаттары чыгыс аай төлөвиле эзуар туттунган бажынар-биле хандырган.

Амгы үедө бугу районнар-

на, К. Пищикова, шак мастери база автомашина чолаачыны Ю. Нагорных, эт-херексел чагыларын хулаап алыр чо-лаачы К. Шульгин Бин-Хем-ниң көдээ суурларында ажыл-ишчилеринин макталын чаалап алган. «Өк» совхоз-туң ажилчынары суурда амьдырал хандырылга комби-надының салбырынга костюм, платя, тон лаардырының чагыын кирир дээш күзөд-ли-биле кэп турарлар. Сал-быр өргөлекчи В. Тюнина эт-херексел чагыларын чо-лаачы К. Шульгинге хулаап бээр, ол дараааида келир-де мебель пегини кылган продукцияны чагылар өлө-ринге эгинди берип турар.

Эрткен чылдың 11 айла-рында бо салбыр 11 муң рубльдин дуаааи чонга че-дирген, ол ышка 6 муң рубльдин эт-херекселин сат-кан. Кызыл амьдырал хан-дырылга комбинаты көдээ чо-нга дуаа чедиринин планын ажыр күүседиң келген.

Оң-биле чергелештир чонга чедир ачы-дуааи хемчээ-ли бисте ам-даа четпес, хан-дырылганын культуразы ча-выс болуп турар. Көдээ суур-ларын чурттакчы чону бистин комбинаттарының дуа-азын чедир албайн турар. Илангы иди-хеп, радиопри-емниктер, электр аппараттары септээрин, фотографтар-нын, парикмахерлерин дуа-зын четче албайн турар. Оң бир кол чыдаааи амьды-рал хандырылга бугуругел-

леринин, колхозтар, совхоз-тарын, чер-чер Советтерин-ниң дурутучулары чонун негелдеин долгу-биле ханды-рып болгу дег аргаларын чоп ажылга шыдааин турарын-да. Мынчага дээр Барыин-Хем-чиктин «Большевик», Улуг-Хемин «Х Улуг Хурал», Чөөн-Хемчиктин «Большевик», Каа-Хемин «Тиндиге» ко-хозтары болгаш «УТКА 25 чы-лы», «Найрал», «Сут-Хөл» совхозтар амьдырал хан-дырылга салбырларын тускай бажынар-биле хандырайн келген.

Чурттакчы чону 600—700 кижиден ажыр суурларга ча-гыларын ол-ла черге күүсе-диң бериптер хандырылга комбинаттарының салбырла-рын тургузары таарымчалыг. «Тес-Хем», «Торгалыг», «Чыраа-Бажы» совхозтарда, Эрининин «Коммунизмче орук», Бай-Тайганың «Мур-накчы», Овурнун «Кызыл тул», Таадының «Коммунизм-ниң херели» колхозтарда, Кызыл хоорусунун Эл-гес-Асында комбинаттарын салбырлары ажылдап турар.

Мастерлерин каттышкан бригадаларын колхозтар, совхозтарже барып турары көдөниң ажыл-ишчилеринин чагыларын күүседириң ба-за бир аптга аргазы. Мыдыг болганда колхоз, совхоз бур-гу чагыларын хулаап алы-рынга таарымчалыг ханды-рылга өрөөлөдирин тускайлап бээр ужурут. Мыдыг өрөө-дир бистин республикада дык-а сөөш, Олар чамдык ажил-агыйларда бар-даа болза, бир дески ажилдап шыдааин келген. Мастерлер бирде душ-

Мызыл хоорайның № 48 ту-дуг эргелелиниң шеверленчи-зи Толчун Түлүш ажылдагы кирир тудугларын шынар-лыг болгаш шалыкын ылып доозарына куш-ажылыч улуун эрестин-биле кирип келген. Оң кылган ажылы бедик шынарлы-биле онза-ланып турар.

КОЛХОЗ ДАРГАЗЫНЫҢ ИНДИРИ

КИЧЭЭНГЕЙНИ—МАЛ АЖЫЛЫНЧЕ

Бай-Тайга районун «Кара-Хөл» колхозунун кол эконо-миказы—мал ажилы. Бугу орулганың 87 хуузу мал ажил-ааи кирир. Мал ажилын хөгжүдери, малды баш санын өстүрери, оон алыр продукту-ларын көүдөдир кара-хөлчү-лерин кол ажилы болур.

Планнын соруаларын бол-ган В. И. Ленинниң төрттүн-ген хүндөдир бээр чус чыла-га уткуштур алган социалист-тик хулаааилерин күүседи-р дээш демисеппишаан, колхоз-чулар 1968 чыда чамдык түнөөдирин чедип алган. Ку-руге эл сарлар план 101 хуу күүсөттинген. 1967 чыл-дын-биле деңизерге 140 цент-нер эл, 52 центер дүк хой саттыган. Колхоз бүгү чүзү-малларын баш санын өстүр-еинин планын күүсөткөниң түнөөдирде малдын инити са-ны мурунку чылдынга 3085 баш көүдөдир, азы 15 хуу өскөн. Төрүр чус баш малга онааштыр 79 бызаа, 86 хураган, 84 куула алдыган. Чус хойдан-на 90—104 ху-раган алган. 13 хойжулан Ирт-тиг Балчыл — 104, Хертек Биче-оол — 103, Хертек Ажык-Хаа — 103 хураганын алган. Сарык казарчымы Ирт-тиг Сагды 68 сарыктаан 65 бызааны ап, эки түнөөдир болган.

Колхоз мал чени белеткээр планын күүсөткен. Мычан-гаш 60 кышты хур эрттирери-ниң аргазы бисте бар.

Артель баштаар чери бол-ган парком малчынаарын материалдыг, культуруту амь-дыралын өскөдир дээш хем-чеглерин ап турар. Колхозта 87 малдын өргөдиринин 56-ы чуртталга бажынар-биле хандырттыган. Аш-чем бол-гаш улеттир бажынаарын малчынарга чедирини ор-ганизастаан. Агиткультбрига-дын малчынары эргипри чааыл апарган. Ол брига-дын составына медицина, ве-теринария ажилдакчылары,

агитаторлар, библиотек-а ажилдакчы база чорур. Баштаар черинд кижигу-нир, паркомуну буюу кижигу-нир, колхоз Совет күүсө-мунуң кижигунир малчы-нарга оларын чурттап турар деңизер азын-биле быыг-лаан. Олар малчынарга тайылбыр ажилын чорутту-шаан, кыштагалашкын айты-рыын база харылаар.

Малчынарын өгдөринге болгаш чуртталга бажына-рынга херек таарымчалыг шкафтарын, сандайларын, эта-жераларын, апараларын, тумбочкаларын колхозтун ча-зыныга пегинге чагы эзуары кылып үлгүлүп турар. Он ө-нигиин «Мөгөн-Бүрөн» кол-хозка база чаап берген.

Кара-хөлчүдөдир амьдыра-лынга 1968 чыда бир улу-г өөрчүтү чүе болза эмнелге-ринин чаа тулууну ноябрь 10-да ажылдагы киирген болур. Аарыг кижилерин чытырып эмнээр, кижилер хулаап алыр болгаш божула өрөөлөдир эмнелге ырак «Кара-Хөл» колхозка ажитканын партия биле чазактын кижилер дуга-йында салгыс салышкын-нын ачызы деп, колхозчулар сеткилинин хамызыдан өөрү-п четтиргенин илередиң турар. Бо дээрге бугу чурттакчылар-ын, ырак, чоотка малчынар-нын кадын камгалаарының төвү болур.

Ажыл-агый, культура тур-гуушкунуна чамдык чедип алган чүүлдерин түнөөдирде 1968 чылдың инити, үшкү кварталдарында көдээ Со-веттеринин аргазыга, колхозтар-ааи болгаш херөөжөинер көүдөдиринин аргазына СЭПР райкомунун, райбү-сомун шилчир тутканын бие тыысканы өөрчүтү. Апаа сорук кирген колхозчу-лар улам идепкейлиг ажилдап турар.

Оң-биле кады бисте че-пестер, чедип албаан чүүлдер база бар. Малдын баш са-нын хорамчазын өвөөдөдир шыдааан бис. 1968 чылдың

О. МАНЗЫРЫЧЫ,
«Кара-Хөл» колхозтун даргазы.

ТЮМЕНЬ ОБЛАСТЬ. Шел-дерге органиктинг кемичидил-гелерин тегеринин механиз-маттыгын шуудугул аргазын Успенский № 1 протеху-чилици сандалан. Ар арга кемичидилгелерин чүдүр-еин, өвөөлп илдерин болгаш колдарын тускай чажынчы-нын дуаааи-биле чорудар деп көрүп турар. Кемичидилге-лери лүшлүккын азы анда-зын-биле черге хөмөр.

Чуык автомашиназы-биле монжаштыр ажилдаар чаа өдөк чажынчызы областың хо-вуларында болгаш ажил-агый-ларынга хыналданы чедиш-киниң эртен.

Ындыг арганың ачызында куш-ажыл чарыгдалары ды-на кызырлыр, кемичидилге сөөртүгелерин чарыгдалы 40—45 хуу эвээжээр дээрзин специалистер санап үндүргөн. Экономиканы амыктыр ол арганы ажилдап тыпканы дээш оң аудар, училкениң

директору Н. П. Захаровна Омскийн көдээ ажил-агый институтун эртен чөвүлөи экономика эртемнирнин нан-диды деп ат тыыскаан.

ЧУРУНКА: Чаа чажынчы-нын ажилдап турарын көр-гүскөн. И. САПОЖНОВТУҢ ФОТОЗ. (СЭТА-ның фотохрониказы).

Ол дугайын мындыг чижек-тер илередиң турар: мал бажы өстүрүлгенин чыл планы 91,4 хуу күүсөттинген, азы 111 баш четпес. Шээр малдын пла-ны 1921 баш четпейн турар, ол ышка хаванын өвөөдир куула, чыл планы чүгө 55,9 хуу күүсөттинген, а чылгы-нын база күүсөдө чок. Мал-дын продуктулу куула. Оң түнөөдирде колхоз күрүне мурунга хулаааилерин бот-талдырбаан. Сүт сазды 94,5 хуу, эл—81,9 хуу, дүк — 94,1 хуу күүсөттинген.

Сөөлү эрткен каш чылдар-

УЛУСЧУ КОНТРОЛЬ БОТТАНЫШКЫНДА

КОЛХОЗТУҢ РЕВИЗИЯ КОМИССИЯЗЫ

Колхозтарын саң-хөө-бүдү-руге планинын күүседириң-ге шын организастаан, ой-шаанда чоруткан хыналда болгаш ревизия ажилын улу-г ужу-дузалыг. Билди-ли-биле чоруткан хыналда, ревизия бугуругелге негелде аш-ха-херенчилерин, материал-дарын болгаш куш-ажылды камныг чарыдарына инити берип турар.

Бистин республиканың чам-дык колхозтарында хыналда болгаш ревизия ажилдарын багай эвес организастап тур-ар. Чижээ, Чөөн-Хемчиктин «Октябрь 30 чылы», Бин-Хемин «Кызыл тараачын», Таадының «Революциянын чабыжы», «Коммунизмниң херели», Каа-Хемин Ленин аттыг, Бай-Тайганың «Мур-накчы», Барыин-Хемчиктин «Большевик» колхозтарында бо талаа-биле ажил эки чо-руттуруп турар.

Манаа Барыин-Хемчикте «Большевик» көдээ ажил-агый эртемниң ревизия ко-миссиязынын ажилы-биле та-ныжым көрөдирин. Ила ре-визия комиссиязынын ажилын аш С. Чамбал-оол удурутту-рар. Комиссия чеди кизи сос-

тавтыг. Оң ажилында бир он-загы чүе болза, колхозтун саң-хөө-бүдүруге планин өөрениң көргөш, чыл инити-де болгаш чорудар ажилын планин тургузуу, ону колхоз-та улуусу контроль болуучу, профивел организастаа-нын ажилы планина-биле дүүштүрүп, партия организа-циязынын удуруттууга-биле боттандырып турары болур.

Көдээ ажил-агый эртемниң Уставы болза, колхоз бугуру-галын хөгжүдериң, артельин ажил-херөөн бажынарга колхозчуларын калбаа-биле кииртерин баш уду-көрүп турар. Уставтын бо негел-деин колхоз баштаар чери-ниң шыгыс сагың, колхозчу-ларын билдиринчилерин, лындагыларын өй-шаанда көрүп, баштаар черин азы инити хуралдын шийтпирле-рин мыан-ла амьдыралга бот-тандырып, ревизия комиссия-зынын хыналдазын илерезин четпестерин баштаар черин хуралында болгаш инити ху-ралга чугаалажы көргөш, бо талаа-биле тодаргай шийт-пирин хулаап алган тура-рын ревизия комиссиязы че-лип ап турар. Чылдың үе-

кешкак ажилдап турганын ажылдап алган, колхоз дарга-зы Поспелов болгаш кол бух-галтер Зуев олар колхозтун акша-хөрөнгени, материалдыг өт-сепин боттары кара-тура-зында төтчөдөп турганын.

Эрзининг «Чаа орук», «Мо-рен» колхозтарына ревизия комиссиялары 1968 чылдың дургузунда 8—11 ревизия-ларын чоруткан болза-даа, колхозтун саң-хөөдүнүн, эконо-мизациянын талаа-биле чангыс-даа ревизия кылбаан болган. Ол ышка социалист-тик өчүүнүң камгалаалынын, техника ажылдаалынын, артель Уставынын негелдериң күү-селип турарын талаа-биле хыналда база-ла болбаан.

Колхозтарын ревизия ко-миссияларынын ажилында мындыг четпестерин бар бо-луп турары оларнын ажилы-ны экинчилер, ревизия-хынал-даны күштелдирер дугайында райбүсомнаарын көдээ ажил-агый эртемнирнин са-гыш салбайн, оларга боттутт удуруттууга берейн, негелде салбайн, дуаа көргүсөйин ту-рарын тодаргай херечизи-дир.

Эрзининг, Тес-Хемин бол-гаш Бай-Тайганың кааа ажил-агый эртемнир 1968 чылда колхозтарын ревизия комиссияларынын даргалары-ның семинар, хуралдарын ча-гыс-даа катап чоруттаан, бот-тарын техниктиг чөвүлөдир-ге бо айтырыгын чугаа-лашпаан. Чамдык колхозтарга көдээ ажил-агый эртемнир-инин талаа-биле 3—4 чыл инити ажил-агыйнын инити ревизиянын кылбайн баар чоруктар бар.

Ревизия комиссияларынын ажилын экинчилерин үеи келген. Оларнын кижигу-не-рин өвөөдир, дуржуугааып солдустур хемчеглерин алы-ры эргөжөк чугула.

А. СОТПА,
республиканын улусчу контроль комитетинин инспектору.

Хожудаашкын, ажил-агыйжы эвес чоруктар

«Искра» колхозта мал ажилын дугайында айтыргын Чөөн-Хемчик районун улус-чу контроль комитетинин ху-ралыга чугаалажы көргөн. Артель инитинин малынын баш санын өстүрүр, он про-дуктулу чорун беилер та-лаа-биле күрүне планын ба-гай күүсөдир келгени хуралга берген.

Ол дугайын мындыг чижек-тер илередиң турар: мал бажы өстүрүлгенин чыл планы 91,4 хуу күүсөттинген, азы 111 баш четпес. Шээр малдын пла-ны 1921 баш четпейн турар, ол ышка хаванын өвөөдир куула, чыл планы чүгө 55,9 хуу күүсөттинген, а чылгы-нын база күүсөдө чок. Мал-дын продуктулу куула. Оң түнөөдирде колхоз күрүне мурунга хулаааилерин бот-талдырбаан. Сүт сазды 94,5 хуу, эл—81,9 хуу, дүк — 94,1 хуу күүсөттинген.

Сөөлү эрткен каш чылдар-

да инитинин малынын баш са-нын өвөөдир ургучу куула-лап келген. 1967 чыл-биле деңизерге бола мал 44, хой чылда 350 баш четпес. Төрүр 100 баш малга онааштыр 1967 чылда 81 бызаа, 100 хураган алган болза, эртен чылын 54 бызаа, 83 хураган алдыган.

Мал ажилын хөгжүдериң планинын күүсөттинмейн ту-рарын чыдааанын мал ажилында депшигелде арга-ларын багай-ажылдап тура-рында. Чижээ, малдын тары бооздылганын организаста чок чо-руттуруп турар. Зоотехниктиг, ветеринар ажилдарын ба-гай тургустунган-биле мал-дын ажаалда-тежээлгеи ба-гай, мал ажилында механиз-ация чок, эки кажаалар тутту-маан, малчынаарын ажилга сонугураалыг бот-идеппейн көдүрүгелге материалдыг инд берилишин калбарбаан. Мал-чынаарын амьдыралын өй-жидер талаа-биле колхоз баштаар чери сагыш салбайн келген. Малчынар тускай хеп-биле хандырттымаан, Мал

ажылынын тускай эртемни-лери-биле ажилды багай тур-гускан. Малдын тары боозадыл-ганын херөөн колхоз баштаар чери, мал ажилынын тускай эртемнирлери тоомчага албайн, бугурукчу маалдарын инити малга кады тургуузап келгени-биле тары боозадылганын планы күүсөттинмейн турар. Төрүр инитин чүгө 72,5 хууу, хойун 75,8 хууу та-рып боозаттыган. Кызыл-Ха-вак, Арыг-Бажы сүт-бараан фермаларында тарыга пунк-тулары ажилдааин турар. Оң түнөөдирде төрүр мал-дын кызыраа чорун чыл чылда көүдөп келген. 1968 чылда 277 инек кызыраан. Шээр малга тарып боозадыл-га чоруттайн турары-биле су-ла эдержилгенин уружундан хойун хураганынары чыл дургузунда ургучулар турар.

Малдын ажаалда-тежээли-де ажил-агыйжы эвес чорук-тун уружундан хорамча хой. Эрткен чылдың дургузунда 53

баш бола, 902 баш шээр мал, 69 баш хаван өлгөн. Оң ин-тинде 33 бызаа, 57 хаван өлгү, 545 хураган багай ажаалгаан өлгөн, азы 1967 чылда болган хорамчалан ийи катап хой. Колхозта мал ка-жаалары кылдынып тураа-даа, шынар чок, эрги хевир-биле төл доруктур тускай кажа-лар, профилатиктиг хемчег-лер чорудар черлер кылды-маан.

Эрткен чылдын сипенин, са-ваанын хойу-биле белеткее-даа, кадалалды конуг багай, үчөт чок, саратта сипенин, саванын мал чип, улус оорлап, малын берип турар. Ажил-агыйнын деңизеринде хар улу-г дүшкөн, мал бергелен тураа-даа хемчегилге багай организастаттыган, колданы-рын сайгарар хемчегер ал-дымаан. Бодун чеменин чымчады хайндырдын, малга баары организастаттымаан.

Мал ажилында кижилер шийли алырында четпестер

Четпестерни болдурбас дize...

Хөй-ниитинин корум-чурт-муну камгалайын быжгылаары нийтинин херээ болур. Бо айтырыгы кезе Советтик чоокта эртен сессиянын чугаалайын көргөн. Чуге дээр, корум-чурт урээр, арагалаар, ажил-шагы уээр чоруттар Адыр-Кежиг суурда бар болуп, ындыг чоруттар харын-даа чамдык таварылгаларда кем-терек үүлгедиринге чедирип турар.

Корум-чурт камгалайынга кезе Советтик чанында хөй-ниитинин организациалары болур эш-хуузуу суу, улусчу дружина улуг ажилдарын чорутар ужурут. Адыр-Кежиг суурда 33 кизи составгы улусчу дружина (командири Б. Дугур) тургустунган. Олар дежурни-лаашкыны организациап турар-даа болза, бир деки аеас ажилдап турар. Оон уламын-дан хөй-ниитинин черлеринге ээрик келер, хамзааттар-ның амыр-дыжын урээр чо-

руктар болганч-ла болгулап турар. Чамдык чолаачылар, механизаторлар машина-техника ээрик башкарар чоруктар база бар. Чолаачылар Б. Холадыр, Ч. Сургакчы орукка ээирип алган, колхоз-туң 200 кг бензинин өскээр сатканнар. Арагалаар чоруктар чамдык хераажени-нин талазында-даа бар. Колхозчу Кусежик уруглары-биле арагалаар чоруктарны болдуртуп турган. Бездэ Советтик куускомунун талазында оларга хемчегини хулаа-генин соонда ол чорун баг-ганнар.

Колхозта партия, совет органнар хөй-ниитиге даанып алган, корум-чурт урээр чоруктарны болдурбазыны хем-чеглерин ап, кижизинде ажилын куштелдир ужурут.

Б. ЧИГИТ, Тожу районун Азас көздэ Советтин куускомунун даргазы.

Ажылга аныяк

Эртен. Колхоз конторазына улус чаа-ла чыгып кезип турган. Көк баштыг, ак салдыг кырган оларны муруна болган. Анда келген кижилер кырган-биле эвлек мендилешкенер.

— Болар кайы сунуп чор ирги?—деп бир-ле кизи айтырган.

— Анчап айттыр дээш, харын, бо ачыны-тывыш бригадири мынчага кедир келбес, кай барган кизи боор?—деп, кырган айтырыгы айтырыгы-биле харылаан.

Улаваанда ачыны-тывыш бригадири чедип келген. Демги ирей анда хамыкты мурун баргаш, айтырган:

— Менээ каш киш, каш дик оонар силер, дарга?

Бригадир айтырыгы дораан-на харылаан. Кырган ачыга тодаргай даала бээринден ол сезинген, чуге дээр, ачы назалаан кизи-

дир, ынчалза-даа оон сеткилин хомудурун база бодаван.

— Силерниң улунур алды киш, алдан дик — деп, бригадир чугаалаан.

Кырган ачы чуге «чет-тирим» деп чугаалаан, чоруп барган.

Ур-даа болбаанда демги кырган ачы хүлэнип алган өлүүн бүрүн думжапканы колхозка калбаа-биле тарай берген.

Мымыл ол, ындыг кырыза-даа, эрес ачы? Ол. Тожу районда «Совет Тыва» колхоз-туң кеңигуну Ноа Анчыевич Сандыжап дээрди-дир. Ачы ам сөзөн харлыг, колхозта инек мадарып ажилдап, хүлэглэрин эрестиг кууседип турар.

Кол Анчыевич Сандыжап беш чыдың дөрткү чылың планниң оонадаларын кууседиринче эрес сөрүтүп кирген. Ш. САЛЧАН.

Москва. Курунениң Моссовет аттыг үлгелериг театры Ю. Чапурина, «Мээң чүрээм сээң-биле» деп шизин үндүрүп эгелзэн. Нездэниң амыдарынын, оон кижилериниң дуга-гийн, колхоз тургузуунун айтырыларынын дугайын ол шизиде чугаалап турар.

ЧУРУНТА: шизден көргүзүп. Настасья — РСФСР-ниң алдарлыг артизи В. В. Сошальская (оң талазында), Матрена — артист О. И. Якунина.

М. Стреловтук фотоу. СЭТА-ның фотохроникасы.

лаштыкыла

Партия хүрээленинин өзүлдези

ВАРШАВА. (СЭТА). IV бол-гам V сьездириниң аразында үеде (1964—1968 чыллар) Польшаның Баттышан ажил-чын партиясына 717 муң ки-жи кирген, оон иштинде 350 муң хире ажилчылар, 104 муң ажил тараачылар, 47 муң инженерлер болгаш тех-никтер бар. Партияга хүлэ-алган кижилериниң 42 хуу ажык 25 хардан куду кизи-лер болган. ПАП агентиле-

дин лынатканы-биле алырга, бо санжыры ППАП ТБ-нын органы «нове троги» жур-налдын январь номеринге парлаан. Бо үеге чедир пар-тиянын хүрээленинде 2 мил-лион ажык кизи санаттынып турарын барымдалаш, кол сорулга болза, оон сан аеас, шынар талазы-биле өзүлде-личке кичээлгеиң салыры болур деп, журнал бижээн.

Коммунисттерниң медеглели

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Нью-Йорк штаттын хоюлу, дурум үндүр хуралын сессия-зын амыдар үеде губернатор Руффеллерниң номчанан би-жиниң АНШ-тын Коммунистг партиясынын Нью-Йорк штат-та организациаы шыңгыы шүгүмчүлзөн.

Нью-Йорк коммунисттерниң медеглелин «Дейли уорлд» со-лунга парлап үндүргөн. Салар бараанчага үндүрүгү бе-дир болгаш социал хөргөл-дөргө эиша дөзөвилдин 5 хуу кызырар дугайында санал амылчы чакнарын, ылаңгы хероай геттоларыны чорут-кан чыгышны байданын улам бергедир апар деп, ол ме-деглеле айтынан. Ынчаарга бо хемчеглер уолл-стриттик кижилеринге болгаш ко-ропорациаларыга хамзаарыш-баан дээрин медеглеле де-мелзэн. Оон аңгыда ажил-чынарга ууар улам шыңгыы дерзин хоюлу, дурумну хүлэ-п

алыр дугайында чагаада ки-риген санал амыл сөксөдүш-канын дуззы-биле ажил төлөвирин бедирин чедип алыр талазы-биле ажилчы-нарын болгаш албан-каа-чы-ларын эргезин кызып турар.

АНШ-тын Коммунистг партиясынын Нью-Йорк штат-та организациаы губернатор Руффеллерниң саналын хү-лэп албазын хоюлу, дурум үндүр хуралдык кеңигуне-ринден негеп, анча удуула-мышкынынын үнүн көдүрүп үндүрүрүнче штаттын ажил-чы чакнарын кыйгырган.

Бюджеттик орулга, чары-галынын карышкан узуу-наарын үндүрүгүн чөптүг оонаалганынын күсели-биле — коңайлардан эи хуу үндүрүгү тирттарынын болгаш аажок күчүлүг корпорациаларын-кончазындан үндүрүгү бе-дириниң аргазы-биле чедип ал болур дээрин медеглеле де-мелзэн.

Чан Быу Киемниң харызы

ПАРИЖ. (СЭТА). «Хоорай чоңунун бүтү бөдүстери амыг периг чазан тайым чазан-биле солугун хосталган анал-ларын чоңунун деткичези-биле чедип алыр дээш уу-гү күженишкениниң салып ту-рар. Бо аажок ажыкты кү-женишкениниң болгаш хемчег-лерин чүлүдүп деп санап турар бис. Тайым чазан эи чоокку үеде тургузар апар» деп, Муруну Вьетнамын хостаары-нын Национал фронтунун төлээлериниң баштыны Чан Быу Кием «Фигаро» солугта берген харызында демел-зэн.

Дөрт таланын чөвүдөл ху-рылын эгелзегин уламдык-тарына АНШ-тын улаандыр-ган хөдөлүшкенини «Му-руну Вьетнамын деиска-рынга бөдүлүн неоконили-сич тергилдешкенин хөвөр арттырар дээр Вашингтонун чүткүлүн» херечилеп турар деп, ол демелзэн. Ынчаарга

Муруну Вьетнамын хостаары-нын Национал фронтунун болгаш ВДР-ниң туруштары-нда чагай күзүлд Чан Быу Кием база катан демелзэн. «Муруну Вьетнама америка-нарын шериг-даа база поли-тика-даа талазы-биле байлалымы багыраан. Конгресте болгаш Пентагонда америка ажилдаштыр боттары ол хе-рек кырында шынныг, байдалын база ажык-биле минни-ген» деп, Чан Быу Кием чу-гаалаан.

«Бистин хөдөвистиң чөп-түгнө болгаш тилээринге бу-дурелдиг, чер сырынга тай-быны болгаш чөптүг чорукту күзүл ууластарын эи-сеткил катантырылазында болгаш деткичезинге бөдүрелдиг бистин фронтус салган сору-газын эи чоокку үеде че-лип алыр дээрин болуп тур мен», деп, Чан Быу Кием болгаш харызын ындыг сөстөр-биле дооскан.

Бижик билбес чорукту узуткап турар

РАНГУН. (СЭТА). Бижик билбес чорукту узуткап та-лазы-биле хөй-ниитиниң на-манияларынын түңкелдине сөөлгү үш чылдарын дугу-зунда 300 муң амыг кижини бижикке өөртөм. 1966 чыл-

да баштайгы кампаниянын эгизинде бирма чоңуң 36,2 хууу бижик билбес турган, ынчаарга наздаа 42,3 хуу, а хоорайларда 30,1 хууу би-жик билбес болган.

Чуртта чоңуң бижик бил-бес чорукун ол хире хөй хуу

ЧИЗЕ ЭГЕЛЗЭН
УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Моолда чоңуң болгаш чурт-талга фондунун чизе-бүртү-кел эгелзэн деп, МОНЦАМЭ агентилел дамыткан.

Чизе-бүртүкелдин түнелин-де чоңуң саны, оон нап-нал составы, эртем-били бол-гаш назы-лары толарттынар.

УЛАМ ӨЗҮП ТУРАП

ПАРИЖ. (СЭТА). Франци-янын Коммунистг партия-зын хүрээли доктаамал өзүп турар. Партия билдин солур талазы-биле кампания чоруп турда чуге Буш-де-Рон де-партаментизинге беин чаа чылдык каш хүндеринде пар-тияга 270 чаа кижигунерия хүлэп алган болгаш 6 эге ор-ганизацианы тургускан деп, «Романите» солун дыңаткан.

3259 ЧЕТНЕН

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнам улус армиязынын ээитчилери Тхайбин мөжүта америка раз-ведка самолётту дүжүр аткан. ВНА агентилелдин дыңат-каны-биле алырга, Вьетнам Демократик Республиканын агаарында дүжүр аткан аме-рика самолёттун нийти саны 3.259 четкен.

МАРТТА БОЛУР

РАВАОПЛИДИ. (СЭТА). Ганг хеминиң суу хуваажыр дуга-йында чаа чугааламышкы-нарын Пакистан индия-биле бо чылдын мартта чорутар деп, Пакистаннын үлетпүр болгаш бойдус турлаварлар министри Чоулутир медеглзэн дээрин АПН агентилел дыңаткан. Бо чугааламышкынаар айты-рынын чөптүг шийитилээр арганы тыварында изегелин министр илергейлзэн.

ЧАЗАНКА УДУР ПАРТИАЛАР КОМИТЕДИ

КАРАЧИ. (СЭТА). Демократикг ажил-чорудуганын комитетин Пакистанда тур-гускан. Чазанка удуз сес пар-тиялар ол комитетте кирген. Комитеттин программасы бол-за, чазактын федералдык па-ламент системасы болгаш он-за хоюлдарын күш чок бол-дурар дээш демисел болуп ту-рар.

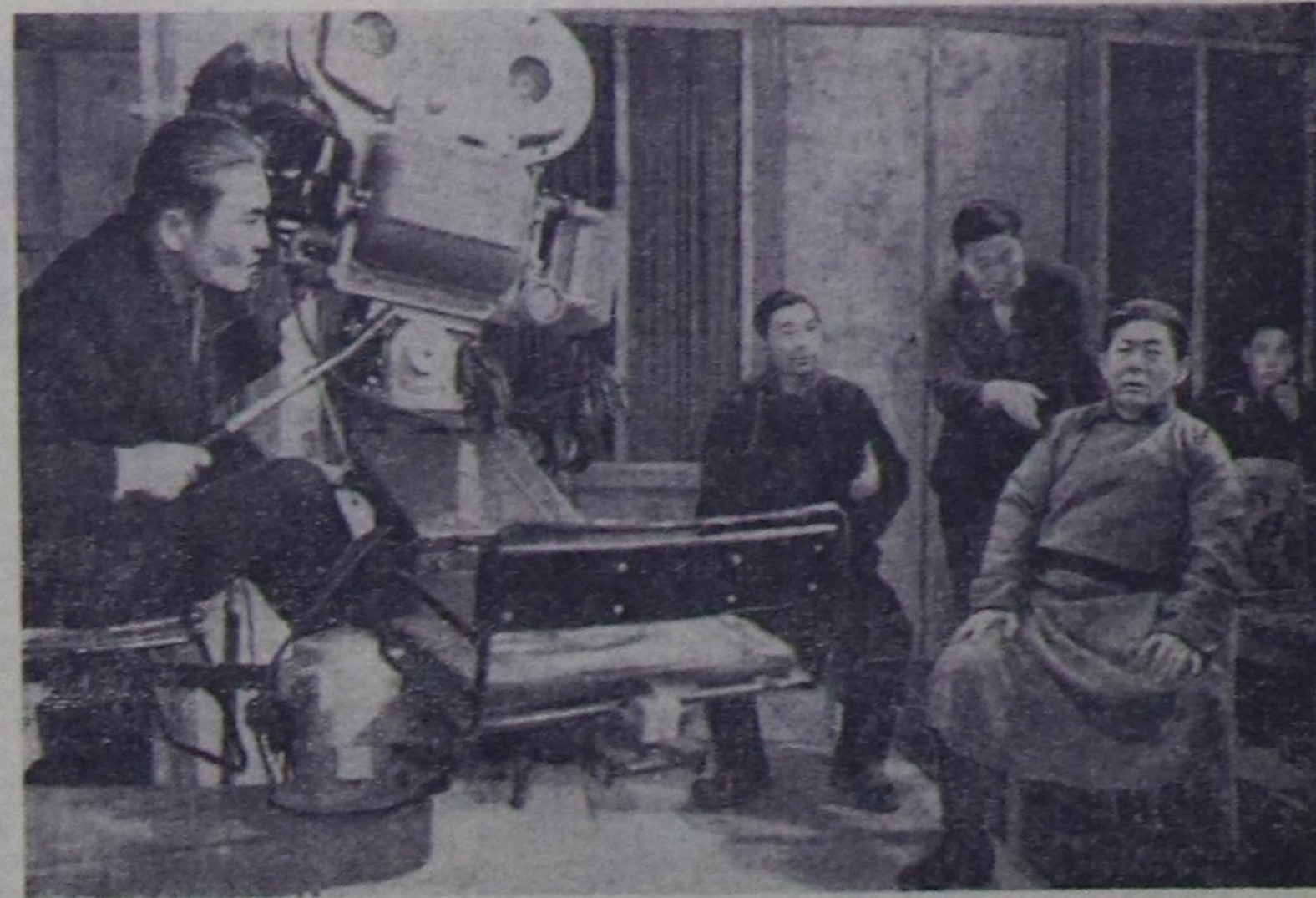
ХАГАН

ПАРИЖ. (СЭТА). Экватор Гвинеянын чааа Санта-Иса-бельде португалык кокус че-рин хаар дугайында дуула-ды берген. Колонизацион Португал-ла удууламышкыны чар-лаан ара чурттарын шил-тирлөп дүштүр ол хемчег-ни алган.

Аартавышаан

ОТТАВА. (СЭТА). Канада амыдарынын үеин аартавы-шаан, Канаданын статистик-тиң бюрозунун сан-медзе-риниң бугаар алырга, үрүм-көт садар өрткөтөр 1968 чыл-да 4,2 хуу улагаткан. Ол бол-зе, сөөлгү 16 чылдарында ол-не улуу-биле аартааны болган.

болганы шаандагы колониали-сич дарлалдын уржуну-дур. Эр-тен чус чылда Англиянын Бирманы эжелеп алырынын мурунда ол чуртта чоңуң бижик билр хууу метропо-лиянындан бедир турган деп чүве билдингир.

Моол Арат Республика. Ремиссёр Б. Сумху «Чамыт» дээр чаа фильмин тирт-тырарын найысаладык киностудиязын-да дозуп турар. Чаа фильм—детективтик сюжетке тургускан психологтук шиз-дир. ЧУРУНТА: студиянын павильонунда

фильмин тирттырып турары. Салагай та-лазында оң талазынча — оператор Абд-Дамбар, шиз артизи Н. Дагирова, ре-миссёр Б. Сумху, шиз артизи Б. Лейли. В. Мастоювуктук фотоу. СЭТА-ның фото-хроникасы.

Национал хуралга соңулда түңнели

БАЙР. (СЭТА). БАР-ның Иштики херек-тер министрствозу КАР-ның Национал хуралында эртен соңулданын сөөлгү түңнелдерин парлап үндүргөн.

Бо сан-медзе-лерин бугаар алырга, Араб социалистг эвилелдин албан бугузу-нун 319 кандидаттары болгаш Араб социали-стг эвилелдин соңулдага бот-тускайла-зын киришкен 11 кижигунерия соңулган. 20 депутаттарын соңугу-уру-гун оон соңул-да округтарына соңулданын катан чор-дар даян, чуге дээр, ол округтарга бад-

заткан кандидаттар бадмашкынын не-геттинер санын ап шыдавын барган.

КАР-ның Национал хуралынын со-гуккан депутаттарын аразында Араб социалистг эвилелдин Эдди күүсөкчи комитетиниң үш кижигуну, 10 министр-лер, Араб социалистг эвилелдин ТБ-нын 7 кижигуну, Араб социалистг эвилелдин мөжү организациаларынын 6 секретары-лар, КАР-ның өске-даа күрүнө болгаш хөй-ниити ажилдашчылары бар.

Рашид Караме—Ливанның премьер-министри

БЕЙРУТ. (СЭТА). Ливан-ның президентиз Хелу дедеглзэн.

1955 чылдан эгелзеп Рашид Караме премьер-министри-нин албан-дужаалында чедип ула-а томуулазын келген. 1958 чыл-да ливан улус америка шертг интервенцияны удуз демисел-де кедүрүп үчтен үзөндө-чазакты ол баштаан. Рашид Карамениң чедип чазан эрге-чатыргага 1968 чылдан 1968 чылдын февралыг чедир ту-руп келген. Араб удузуну национал-хосталганы дем-

сөлигте удуз ливанның бааза кылдыр амылаар дээр импе-риалистг күштерин орадал-жышкынарында удуз Ра-шид Караме хай улаа турукч келген.

Чаа премьер-министр ливан-ны агрессияны чорут-тарып уулаарга база Израиль-дин лайыштырар бөдүрел-тин талазында чаа аймады болдурбас дээш демиселге араб чурттарын эи-сетил каттыштырылазын болгаш каттыгы эиш быжгылаарынын талазакчызы болуп турар.

Кемниң үүлгедиглер

ХАНОЙ. (СЭТА). АКШ им-периалисттерин Вьетнама шертг кемниң үүлгедигини-нин истен кызырар комис-сиянын медеглелин бугаар алырга, 1968 чылдын декабрь-да удуздуулу болгаш уду-дукчу чок америка разведка самолёттар ВДР-ниң агаар-дегеминче 900 улаа халдаан, ыламылаарга оюкыр айда халдаашкындан 300 катан хөй болган.

Декабрьда АКШ-тын само-лёттары 17-ден 19 параладе-чедир районнарже 650, Ханой-же 7, Хайфонче 8 улаа раз-ведка удуздууштарыны кылган. Декабрьда америка ууар чүл ВДР-ниң муруу-мөжүлүрн болбалаарын бол-гаш боолаарын үргүзүлзөн.

Чазылдырыгнын уржуктары

ВАШИНГТОН. (СЭТА). 1968 чылдын декабрь 8-те Нева-да штатка чер иштинге адрол-угт шенелдин чоруткан соон-да радиоактивтик бөдүмелдер-ниң тогулгенинин түнелинде АКШ-тын барылы талазында 8 хоорайларын районунга адролуг херездешкенин ды-ла көвүдэни демелзеттин-ген деп, катик камгалазынын америка төлээлери ды-ңаткан. «Вашингтон пост» солунун айытканы-биле

Школадан аалчылар

Чаа чылдын эгелзегин та-варыштыр Хандагайты орту-мак школазын өөрөшкү-лери Торгалыг суурун чур-ташчыларында солун концерт-ти аалдап чораннар. Кон-цертти «Өнүктүр» деп чангыс көнөгелдик комедия-биле эгел-зөтөнөр. Шиниң чурук кээс-талгазын болгаш иш-хөйи таарыштыр кылып алганы эки бооп, чоруктарын со-нуугалдын хаара туткан.

Иш-чангыстын күүсөдө-лери база-ла солун болган. Ылангы башкы Ховалыгын, 4-ку класскы Кууларын, он-гу класскы Оораканын мр-лары солун бооп, баа катан мр-лаарын чон хөй улаа шилеп турганнар.

Бичан артистерин солун концертинге өөрүп четтирге-нин илеретинишан, өөрдө-тезинге болгаш чуртталга-га чаа-чаа чедипкенин бол-дуруп Кууларга бажынык директору Н. Кетил өөрүкчү-лерниң өмүчээлдини күзөт.

П. ДАБЫН-ОЛ.

Өвүр район.

Редакторунч ораакчызы Д. О. БЕГЗН.

ЭТИЛДИГ БЕНЗИНДЕН ХОРАННАЛЫШКЫНЫ БОЛДУРБАЗЫ

Этилдиг бензин — бедик шынарлыг кыяар чүүл. Ону ав-тотранспортка, а ол шыкаш тракторларга болган комбайн-ларга оолаа кылдыр ажылаар. Частымынныг тургусту көдүрери ол этилдиг суук чүүлден тургустунар.

Этилдиг суук чүүл болза, күштүг болгаш айымдыг зор-рач болур, мынчанга этилдиг бензин баа-ла зоракны чүүлүг болур.

ЭТИЛДИГ БЕНЗИННИН ОРГАНИЗМИН КИРЕ БЭЭРИ: Кешти дамжытыр суук чүүл болгаш бус тевирил, тыншы оруктарын дамжытыр—бус тевирил, чөм оруктарын дамжытыр—суук чүүл тевирил кирер.

ЭТИЛДИГ БЕНЗИН, организмиң киргеш, кешти, тыкар болгаш чөм оруктарын ачымындырыл кемдетпейн, аар-шымлы болушкундарын тымылдырбайн, ЧООРТУ ЧЫГ-ЛЫП АЛАШ, ТӨП НЕРВ СИСТЕМАЗЫНГА ХОРАН-НАЛЫШКЫНЫ БОЛДУР.

ЭТИЛДИГ БЕНЗИН-БИЛЕ ХОРАННАНГАНЫН ДЕМДЕКТЕРИ:

Баш аарымы, чөм чыр чоңу чоң, уйгу үрелер (бууду шыдаас, коргуну, сүргенчи дүштү), чарал бол-гаш дер зей тектур, салаалары, дык, карактарын, ла-ныктары сүйлээр, асте өгө чүе бар шыкаш болур; кар-зораннаанда—узу өскөргү (бууду чок болур, медзе-жон коргуну дүш дүжээр). Медерелин шыкынар,

билбаз чүүлдерин меже байдал-биле көөр, нийти байдалы дүзүрүлзөт апар.

ЭТИЛДИГ БЕНЗИН-БИЛЕ АЖЫЛАП ТУРА ХОРУГЛААР ЧҮҮЛДЕР:

Аш-чөм дамжылаарында болгаш шыжаарына саа-ларын, харын мырыш арман-даа каанын ажылаарын; этилдиг бензинниң автобустарга, чик машиналарга, бугу тевирил автохобилдериниң кабиназына дамжыры; этилдиг бензинниң улус-биле, азы өске-даа чүк-биле да-жыры;

ажы саага дамжырын болгаш кичал-биле кударын; шимчедикчиниң кесктерин этилдиг бензин-биле чуурун; этилдиг бензин-биле ширленеп ат-зөксөлдү бөдүрүл-кени-даа, чуртталганын-даа бажынаарына кирээдин, апар-ладарын болдурбас;

этилдиг бензин-биле ширленеп оттулар чүүлү, матери-алдар болгаш өске-даа чүүлдерни печкаларга, ишг демир-лерге болгаш пасталарга оодарын;

бензосистеманы аас-биле сорарын болгаш үрерин; этилдиг бензин-биле ширленеп аш-чөм чүүлүн чөмө ажылаарын;

этилдиг бензин-биле ажилдар черлерге санитар-техник-ти сүргээлдэ чокка кирерин;

этилдиригчи шынарлыг кылдыр (резин шырбазына, бу-дукка) ажылаарын, азы-буру чүүлдерин чуурун (зепти болгаш өске-даа чүүлдерин), кыспыр чүүл шыкаш кылдыр (примуса, керосинге, лампага, фонарьга, аажылаага бол-

гаш өске-даа чүүлдерге), аш шыкаш ажылаарын клоп, ка-ра-быг болгаш өске-даа чүүлдерин зоранан ажылаарын болдурбас.

БАШ УДУР КАМГАЛАНЫРЫ:

Ажы үезинде бодуна тааржыр тускай зепти, гол савын болгаш ишкити кылап-ла ажылаар.

Этилдиг бензин тектү берген зепти чаа теп-биле дораан солугур.

Чеменин мурунда холдарын баштай керосин-биле, а оон соонда чылга сүз-биле саваннар, арык-биле катат чуур.

Этилдиг бензин-биле болбашкан ажыла кизи тулаан амырда, медизина корудегиш, ылап-ла эртер, ону алды ай болгаш дамынап турар.

Техникти дуулаа ажилдарын болгаш септелге кымыр-лар, асептобилдерге, тракторларга болгаш комбайнарга кыяар, чаар чүүлдер кудалар, корбураторларын таары-тырар, ажилчынара ажил соонда дүштү болгаш чунар-бажыны дандырар.

Этилдиг бензин дөп ширленеп кешти дизлорминин 1,5 зуулу эшилдирип азы керосини зөөгө, азы арыг пекке өтүргөш, ол чери эликтилди-биле өтүрүп чаар, а оон соонда ишг сүз-биле саваннар эки чуп каалар.

Этилдиг бензин каракче чаштай берге, дораан-на эмчеле баар терек.

Бо бугу баш удуз камгалаанынын хемчеглерин эки чур-седин болза, этилдиг бензин-биле ажилдарын айым чок болур.

РЕСПУБЛИКАНЫН САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.